

ARNHEMSCHE COURANT.

De prijs dezer Courant, die geregeld vijfmaal 'sweeks wordt uitgegeven, en wel op Dingsdag, Woensdag, Donderdag, Zaterdag en Zondag, is f 5 in de drie maanden.

ZONDAG 17 JANUARI.

De prijs der Advertentiën is, van elke regel, f 1.00, en voor elken regel 20 centen, behalve 35 centen zegelregt, voor elke plaatsing.

Openbaarmaking der stedelijke begrootingen.

In een uitvoerig gemotiveerd verzoekschrift hebben eenige stemgerechtigde burgers van Leiden zich tot den stedelijken raad gewend, ten einde deze de jaarlijkse begrooting dier stad met de noodige verklaringen door den druk bekend make.

Met reden wordt in dat stuk de geheimhouding der handelingen van den stedelijken raad eene onverdedigbare anomalie genoemd. In vertegenwoordiging ligt van zelf het denkbeeld van openbaarheid. Door hare vertegenwoordigers neemt de burgerij deel aan de regering; mogen haar de handelingen der regering verborgen blijven? Haar onkundig te laten van de wijze, op welke men hare belangen behartigt, is noch van onzen tijd noch overeenkomstig den aard onzer instellingen. Zij, die geregeerd worden, mogen de beslissing aan hunne vertegenwoordigers opgedragen hebben, — zij hebben daarvoor niet van alle magt van beoordeeling afstand gedaan; zij hebben het regt, te eischen, dat men hen in de gelegenheid stelde daarover hunne meening te zeggen. Dat bij eenen vertegenwoordigenden regeringsvorm openbaarheid een onmisbaar vereischte is, zien wij zelfs erkend door de ontwerpers der grondwet van 1815, die zeer zeker geene radicalen waren. Het verzoekschrift vermeldt hunne meening daaromtrent.

Geheimhouding onderstelt, dat men geene verlichting behoeft, boven dwaling verheven is. Maar welk bestuur, uit personen bestaande, die elk oogenblik de waarheid van het *homo sum* ondervinden, mag zich daarboven verheven achten en moedwillig zich den weg sluiten tot verbetering?

Er bestaat niet ééne enkele reden, welke, als regel ten minste, aan de openbaarheid van de handelingen der vertegenwoordiging in den weg zou staan. Eene vergadering, welke haren pligt betracht, geeft gaarne inzage in hare handelingen. Zelfs verkeerde beoordeelingen zullen haar niet doen aarzelen, want zij weet, dat ook de beste zaak misbruikt kan worden, maar dat dit misbruik het nut niet wegneemt.

Onze tijd vordert onderzoek; hij hecht niet aan gezag, maar aan de zaak zelve. Men wil het goede en kwade leeren ken-

nen, ten einde het eerste met des te meer ijver te bevorderen en het laatste te weren. Waarom zal dit alleen noodig zijn bij de algemeene, waarom niet bij de provinciale en gemeentelijke? Waarom zal de regter van de redenen zijner uitspraken in het openbaar rekenschap moeten afleggen, maar zullen de vertegenwoordigers der burgerij jegens hen, voor wie zij opkomen, het geheim mogen bewaren? Of hebben wij minder belang te weten, hoe men ons bestuurt, welke uitgaven men voor ons doen, welke lasten men op ons leggen wil, dan hoe de regter met eenigen onzer medeburgers handelt en over hen beslist? Wij kennen ze niet, die gronden, welke geheimhouding van de handelingen der vertegenwoordiging, algemeene, provinciale of gemeentelijke, zouden aanbevelen: of het moesten die eener angstige jaloerschheid zijn voor een gezag, hetwelk men ver-geet, dat in aller voordeel toegekend is.

Geen staat heeft meer innerlijke kracht dan die, in welke de burgerij belang stelt en tusschen beide komt in hare aangelegenheden. Doch daartoe heeft zij kennis noodig; publiciteit is het middel, hetwelk haar die kennis verschaffen kan; hij bevordert dus weinig het belang des lands, welke die publiciteit verhindert. Men klaagt over gebrek aan publieken geeet en men sluit intusschen den weg, welke daartoe leiden kan.

Het Leidsche verzoekschrift behoort onder die teekenen van leven, op welke wij reeds meer dan eens wezen. Men zegge niet, dat de pogingen tot opwekking van dat leven tot heden weinig gebaat hebben: wie heeft vermoed, dat de boom van het vooroordeel op den eersten slag zou vallen? Zij hebben evenwel gestrekt om de oogen der burgerij op belangrijke punten te vestigen, op welke zij tot hiertoe geen acht gaf. Het begin is gemaakt; nu behoeft men slechts tegen de volharding voor het verouderde en afgestorvene volharding voor het ware en goede over te stellen: de uitkomst zal aan niemand twijfel baren.

Het Leidsche verzoekschrift vraagt slechts openbaarmaking, door den druk, der stedelijke begrooting. Geene zaak, zeker, wordt er bij de plaatselijke besturen behandeld, welker kennis voor de ingezetenen zoo belangrijk is als de bepaling van de uitgaven der gemeente. Die kennis is zelfs

niet voor deze alleen van belang; wanneer die publiekmaking in verscheidene plaatsen zal geschieden, zal de vergelijking dier begrootingen onderling in korten tijd tot helderder blik, ruimer opvatting, tot ontdekkingen van fouten en tot verbeteringen leiden, tot welke men anders lange jaren zou noodig hebben gehad. Eerst dan zal men weten wat men en waarvoor men opbrengt. Hoe bekender de burgerij daarmede wezen zal, hoe minder verkeerdheden, hoe minder dwalingen plaats vinden zullen.

Het is zeker treurig, wanneer men in het verzoekschrift ons aantoonde, dat men in onbepaalde monarchiën reeds sedert jaren eene openbaarheid in gemeente-zaken bezit, welke men hier tot nog toe vruchteloos zocht en tot welker verkrijging nu de eerste stap gedaan is. Wij ontdekken dan weder, hoe achterlijk wij zijn.

Wij hopen, dat het verzoek ingang moge vinden. Leiden zou dan op nieuw een navolgenswaardig voorbeeld geven. Met Deventer was het de eerste stad, welke den uitslag der verkiezingen bekend maakte; het volge dien weg in het doen drukken der stedelijke begrootingen. Mogten bekrompenheid van geest, vooroordeel of persoonlijke consideratiën beletten, dat de poging gelukte, — wij hopen, dat men elders het voorbeeld volgen en gelukkiger wezen zal: maar al ware dit het geval niet, — men late zich door den uitslag niet afschrikken, doch kome op de zaak zoo lang terug, totdat zij geslaagd zij. Aan hare eindelijke zegepraal twijfelen wij niet: de tijd der duisternis en geheimhouding is voorbij: de burgerij zal in hare eigene aangelegenheden niet altijd onkundig gelaten worden.

Buitenlandsche berigten.

OOSTENRIJK.

Wenen, 8 jan. Gisteren nacht is hier, uit Ofen, het berigt van het afsterven van den palatijn-aarts-herzog *Josef* aangekomen, zijnde hij, in den ouderdom van 70 jaren overleden aan een verval vankrachten.

Linz, jan. Als een, de Hongaarsche regtspleging, kenmerkend voorval van tragi-komischen aard, dient het volgende vermeld: Het criminele gerecht alhier had voorlang, van wege de bevoegde autoriteit te U., een schrijven ontvangen, waarbij hetzelfde uitgenoodigd werd, haar, zoo mogelijk, een tweetal hier in hechtenis zijnde schelmen, onder goed geleide, toe te zenden, dewijl dezen, door confrontatie met eenige in Hongarije gevatte booswichten, de wenschelijk-

de diensten kunnen bewijzen ter ontmaskering van nog onbekenden. Het criminele gerecht maakte geen waarheid, aan deze uitnoodiging te voldoen; toen, echter, na verloop van een half jaar, niets anders omtrent de overgezondene twee bedrivers werd en dezelve aanverwanten uit sluitel aangevonden heu vroeger. — wendde het gerecht zich schriftelijk aan gezegde autoriteit te U. met de vraag, „of deze reeds genoegzaam ingelicht was?“ Tot niet geringe ontsteltenis dier aanverwanten en tevens van het criminele gerecht, ontving dit laatste uit Hongarije tot antwoord het bericht: »dat de regts-overheid in Hongarije, door confrontatie met de »dare gearresteerde lieden, de overtuiging hunner »schuld bekomen en dien ten gevolge, volgens des wet- »ten des standrechts, alle betrokken personen ter dood »veroordeeld en had doen ophangen, derhalve ook »de twee gevangenen, uit Lintz overgezonden, wier »teroordeeling geenszins tot de competentie van het »Hongaarsche gerecht behoorde, en welke in Oosten- »rijk, waar geen standrecht afgekondigd was, met »steekstraf van eenige jaren er zouden afgekomen »zijn!“ Wat het criminele gerecht in deze »scandalouse zaak“ verder gedaan heeft, is onbekend. (K. Z.)

Kon de grens, 8 jan. Uit Weenen wordt, d. d. 5 januari geschreven, dat er op den 4den een koerier met dépêches, welke het antwoord der conservatieve hoven op het protest van Frankrijk tegen Krakau's intyving zouden behelzen, naar Parijs is vertrokken.

Volgens berichten uit Weenen, zouden er werkelijk, op last des keizers, ontwerpen tot eene *algemeene tienden der robott-diensten aflossing of opheffing daarvan in alle provinciën der monarchie* be arheid zijn geworden. Het patent over de aflossing der robott-diensten zou aldaar worden afgekondigd.

Volgens de *Silesische Zeitung* mogen de *vreemde dagbladen* door private personen voortdurend door middel van den Pruisischen post worden besteld en ontvange; alhoen het ter lezing leggen derselve op publieke plaatsen is, sedert het begin des nieuwen jaars, verboden geworden. Dezelfde correspondent bericht, dat er eenige duizende Russen aan de grens zouden geachteld staan. (D. Allg. Z.)

PRUISSEN.

Berlijn, 21 jan. Wij kunnen uit geloofwaardige bron verzekeren, dat het koninkrijk Polen eersdaags in naam en in daad zal opgehouden hebben te bestaan.

Stettin, 20 jan. De eerste vergadering, belegd met het doel van oprigting eener burgervereeniging, werd door 4 tot 500 personen bezocht en gehouden onder het voorzitterschap des eersten *burgemeesters*. (Ad namem voor de Nederlandsche burgervaders!) De contributie voor ieder lid werd bepaald op 5 sgr. voor 6 maanden, sulchende er om de veertien dagen een vergadering te worden gehouden. (H. Z.)

Rotterdam, 19 jan. Er worden tegenwoordig tusschen Nederland en het Tolverbond handelingen gevoerd over een handelsverdrag, waarbij tevens het oog gericht is op uitdenwegruiming der geschillen, uitgelokt door het Nederlandsch-Belgisch traktaat. Men heeft te Berlijn deelen verduzen weg gekozen, om een dergelyk poging te geproeven, of Nederland niet de minne te bewegen zyne belangstelling het Tolverbond eene meer redelijke handels-politiek aan te nemen, terwyl door een Zuid-Duitschen staat is voorgesteld geworden, om overvloed met krachtige représailles tegen Nederland te worden uitgevoerd. (Het *Nieuwsp. van Rotterdam* meent ter zijner tijd wel loonen!) (H. C.)

Van den Rijn, 22 jan. Terwijl de dagbladen vermelden, dat er op heden oogenblik tusschen de Nederlandsche regering en het Tolverbond onderhandeld wordt over het sluiten van een wederkeurig handelsverdrag, hetwelk geschikt ware ter bevordering van Duitschlands en Nederlands belangen, vernemen wij uit andere bron, dat het Frankrijk in den jongst verloop der pogingen aangewend heeft, om met het Haagsche kabinet eene overeenkomst te treffen, naar aanleiding waarvan het, op den 21sten juli 1840 gesloten handels- en scheepvaartverdrag eene algemeene en den tijd geveentredigke herziening zou ondergaan, dewyl eene 25-jarige ondervinding bewezen heeft, dat de voorwaarden, welke men toen, zowel in Frankrijk als in Nederland, van dat traktaat heeft voorgesteld, tot uitvoerte niet verwenselijk ge worden zijn.

ENGLAND.

Londen, 22 jan. De koningin zal aanstaanden maandag ten twee ure, op het paleis Buckingham, eenen maaltijd raad houden.

De *Observator* verzekert, dat *Mr Robert Peel* geheel vreemd is aan de circulaire van den heer *Young* aan de leden van het Lagerhuis, die altijd voor hem stemden, en dat *Mr R. Peel* geenszins voornemens is, de rol te spelen van chef der oppositie.

In eene eergisteren gehouden vergadering van het comité der Spaansch-Amerikaansche fondsenhouders, werd een brief voorgelezen van de heeren *Manning en Mackintosh*, de agenten der fondsenhouders in Mexico, dd. 29 november, waarin wordt gezegd, dat zij, vóór de aftreding van den heer *Haro* uit het departement van financiën, met hem schikkingen hadden getroffen wegens de wederbetaling van het geld, hetwelk voor de betaling van het dividend was toegekend uit de toefegten van Vera-cruz en Tampico, en welk geld door de regering was gebruikt, en dat de rechten op den tabak van af den 1sten juli tot den 31sten december te gader met de uitgaande rechten op specie, uit kavens aan de stille zee gedurende den tijdvak uit gevoerd wordende, aan het bedrag zouden worden toegevoegd. Ter uitvoering van deze overeenkomst zouden zij 300,000 dollars remitteren aan de heeren *Sheider en Comp.*, welke som zij van het gouvernement in handen hebben; voorts eene som van 500,000 dollars, welke zouden worden geleverd op onderpand van het bedrag certificaten der binnenlandsehe schuld, en, in geval van deficit, zoude, na aftrek van de boven- genoemde 800,000 dollars, het overschot worden gedeekt door een patent om rawe katoen tegen een recht van 10 dollars per 100 lb in te voeren. Bij de komst van den heer *Fittman* aan het bestuur, rigte hij eene officiële mededeeling aan de heeren *Manning en Mackintosh*, waarbij hun werd kennis gegeven, dat het gouvernement alles, wat in deze zaak door zijnen voorganger was gericht, verwierp. De heeren *Manning en Mackintosh* zouden terstond een antwoord, waarbij tegen deze handeling in de sterkste bewoordingen werd geprotesteerd.

Het comité der fondsenhouders heeft het oordeel van den staats-advocaat ingewonnen, ten aanzien van de wettigheid van het onderwerpen der conversie aan het congres, en deze heeft geantwoord, dat, krachtens het volkenrecht, geene der contracterende partijen, zonder toestemming der andere, van dea overeenkomst kan afwijken.

In het testament van den beroemden Engelschen staatsman *Thomas Grenville*, vindt men de volgende wettelijke zinszette:

»Om de natie het traktement te vergoeden, dat de overledene gedurende vele jaren van zijn ambt genoten heeft, legateert hij aan het Britsche museum zijne bibliotheek, waarvan de waarde op 25,000 guldens en op 20,000 boekdeelen wordt beoordeeld, waaronder eenige kostbare werken vindt.

De Iersche bladen gaan dagelijks voort verslagen te geven over de ellende van dit land, en te klagen dat er enkelen zijn, die op deze armoede oogenblik een grootte hooven hebben, hem of haren aankopen op deze wijze willen op de geringere klasse dwingen, den prijs te betalen, dien zij vorderen. In weerwil van al de slagen, die dit ongelukkige land treffen, heeft er toch een voorval plaats gehad, dat meer dan eenig ander in staat is de krachten van Ierland weder te verlevendigen: *Smith O'Brien*, de oudste zoon het jongen Ierland, en *Daniel O'Connell*, de hoofd-leider van het Iersche volk, zijn verzoend. De tijd zal leeren wat deze verzoening zal opleveren.

FRANKRIJK.

Parijs, 23 jan. De regering heeft tegelijkertijd vier en twintig uren na elkander een antwoord ontvangen van het Engelsche kabinet op de nota van den heer *Guizot*, van 22 november laatleden, betrekkelijk het huwelijk van den hertog van *Montpensier* en een antwoord van de kabinetten der Noordsehe hoven op het protest van het Fransche

kabinet tegen de intyving van Krakau. Dit laatste stuk, het werk van prins *Metternich*, is, naar zegt, niets meer dan een bericht van onvangst. dépêche van lord *Palmerston* is daarentegen uitgewerkt; de Engelsche minister laat, naar zegt, geene antwort grieven, goed de grondten zijn eerste protest waren; hij blijft bij zyne eegvolgtrekkingen volharden. Overigens schijnt diplomatische discussie nu gesloten te zijn; elk vernement blijft bij dezelfde houding volharden.

De hertoginnen van *Nemours*, van *Anna van Montpensier* en de prinses van *Joinville* bevinden alle in eenen zwangeren toestand. Ook hertogin van *Saksen-Koburg* (prinses *Clementine*) bevindt zich in denzelfden toestand.

Een brief uit Algiers meldt als stellig; *Abd-el-Kader* getracht heeft onderhandelingen te knopen met de Fransche gezagvoerders, maar dat men zelfs niet officieel den laat had willen kennen, welken de laatstelijk te Oran aangekomen zendingen van den emir haweerden te hebben. zyn teruggebragt naar de grenzen, van waar naar de deira moeten teruggekeerd zijn. De structuren uit Frankrijk leiden medig, dat *Abd-el-Kader* slechts als een rebel moet beschouwd worden. De door *Abd-el-Kader* afgezondene Arabieren zijn te Oran goed ontvangen, en men is nieuwsgierig vernemen, welke uitwerking op den emir het rapport van deze afgezanten gemaakt heeft.

BELGIË.

Brussel, 22 jan. De bladen der bewindslieden beboonden hunne verbondenheid over den uitslag van de verkiezing van *Nisettes* op eene wijze, welke ondelijk aantoot, hoe diep zij daardoor getroffen zijn geworden.

Binnenlandsche betygen.

Amsterdam, 21 jan. Waar men verdunde het zeker aandachtig ingezeten deest stad, chef van de administratie-kantoor, zich dezer dagen heimelijk de voeten gemaakt, een deficit achterlatende, dat eene bijna ongelooflijk groote som bedraagt.

verloting der *Kunstkronijk* in het laatst van januari zal plaats hebben. Immiddele wordt er bij een stadgenoot, den boekhandelaar *H. F. F. F.*, eene openbare tentoonstelling gehouden der kunstwerken, te die verloting behoorende.

Rotterdam, 21 jan. Bij den heer *S. J. H. Hoogstraet*, is gisteren een belangrijke diefstal in bijouterien en gemaakt goud gepleegd. Heden, echter, was de dader alreeds door de politie gearresteerd en men zag een welgekend heer, in hanten polijst en goed gekneveld, naar die kooptieden geleiden, alwaar de voorwerpen of verkocht of te koop zijn aangeboden.

Heden middag te een man, *Dirk Bakker*, dood gevonden, uit gebrek aan voedsel. *'s Hertogenbosch, 21 jan.* Eene gruwelijke, moorddadige mishandeling heeft plaats gehad te St. Oedenrode, op den persoon van den vakkert *Coen wenberg* aldaar de heer *W. van gualtis Haps* heeft die zaak op de plaats zelve in instructie genomen, met het gevolg, dat op last van *J. Ed. Achth.* de personen van een *L.* en van der *L.* in verzekerde bewaring zijn genomen en alhier in het huis van *W. van gualtis Haps* worden opgehouden.

Tilburg, 23 jan. Heden morgen verliet uitroes stad gevankelij de heer *G. A. C. H.* markiesse *Touars*. Dieriswaardig is de toestand, waarin de vooruralige 1ste luitenant der 1ste afdeling, uit een aanzienlijk Fransch geslacht geboren, maar verloor deef hij, de hooft van alle middelen, zelfs om de noodigste, wat hem tot beschutting tegen het weer weder moet strekken, bijna van koude en gebrek in den siekelijken toestand, waaraan hij gedurende zijn zoen geheelen (en zeer gerekten) togt is blootgesteld geweest, moet ontkomen. Dank zij den *W. van gualtis Haps* en der voornamste indriditen *W. van gualtis Haps*, welke eene dra's mans tegenwoordigheid, bekend van *W. van gualtis Haps* hebben onthouden, hem, niet alleen in zijne gevangenis te bezoeken, maar zelfs van dafgenate voorzien, wat zijn ongewoon liden kon lenigen. Zoo zag men den Eder *W. van gualtis Haps* heef ridder *W. van gualtis Haps* Magenden *W. van gualtis Haps* den *W. van gualtis Haps* hetwelk door menigen belangstellende gevolgd werd.

Loon op Zand, 14 Jan. In de voormiddag van gisteren is onder het gehucht, de Hoek genaamd, in een maatsbosch gevonden een kind van het vrouwelijk geslacht, hetwelk, naar pluwendige teekenen, een paar geboren kind is geweest en geene sporen van gewelddadigheid heeft opgeleverd, maar dat dit dhoozel wischje, maakt en bloot, door de koude zou zijn ontkomen. Wat hiervan zij, — de politie zal het noodige onderzoek weten te bewerkstelligen.

Arnhem, 22 Jan. De heer Adam Arons *Wittens*, te dezer stede woonachtig, heeft voor eenige dagen het zeldzame voorrecht mogen genieten in 84-jarigen ouderdom de bevaling zijner achterkleindochter en mitsdien met zijne rijklijke familie, bestaande uit 7 kinderen, 55 kleinkinderen en 41 achterkleinkinderen, een hoogst opmerkelijke familiegebeurtenis, namelijk de wording of geboorte van zijn vijfde geslacht, te beleven.

Arnhem, 22 Jan. Zaterdag 11. heeft men in het nabijgelegen dorp Rommers eenen otter gevangen, bij eenen watermolen, alwaar eenige opening in het ijs was, waardoor de otter van het water kon ontsnappen. Het dier was 3 ponden en 5 onzen zwaar, en was met zijn tanden van dit geslacht, omdat deze dieren, welke in vroegere eeuwen hier zeker vrij talrijk waren, thans uiterst zelden meer gezien worden.

Arnhem, 26 Jan. In het jongste nummer van het Tijdschrift voor de landhuishoudkunde en Statistiek komt voor een opgave van het getal ingeschrevenen voor de nationale militia, met vermelding hoeveel onder dezelfde al dan niet lezen en schrijven kunnen. Daaruit blijkt, dat het getal ingeschrevenen van de leeftijd van 18 tot 25 jaren, geboortjaar 1827, in Overijssel heeft bedragen 2052, waarvan kunnen lezen en schrijven 1556, lezen alleen 73, schrijven alleen 5, en lezen noch schrijven 418. Het blijkt alzo, dat 418 lotelingen, bijna een vijfde van het geheele getal, niet kunnen lezen of schrijven, en bij de nationale militia en verrijking in de rekoukundige missien, zoodat zij verhindert worden, om de menigvuldige kleine bedrijven en neringen uit te oefenen, waardoor deze kindgebreden onontbeerlijk zijn, om niet te spreken van het nadeel, dat zij in de uitbreiding van hunne verstandelijke en sedelike kennis onderlijden. Het is te betreuren, dat het Tijdschrift, dat de opgave van volgende jaren niet gunstiger zijn zullen. De Overijsselsche Bevolking staat alzo verre beneden die ditzende Chinezen, die jaarlijks in Nederlandsch Indië aankomen, tot de laagste klasse van de Chinese natie behooren, doch welke de Chinezen niet kunnen lezen of schrijven, in weerwil van de groote hoeveelheid van hun alfabet en hoewel zij geacht worden, zoodat zij de opgave van deze opgave moet velen verzoeken, dat in Overijssel, ten minste lander, de zoogenaamde kleine school, een middel is, om de ouders, zoodat zij de straffe van onwetendheid, verplicht, om hunne kinderen te laten gaan, en hun bedrag in dat schoolfonds te betalen, ook wanneer de kinderen niet ter school gaan, want het is de gemeente, kas het leergeld voor de behoeften betaald wordt, zoodat voor hen, die in lagere klassen van het schoolfonds zijn aangeslagen. Doch men niet er uit, dat de dwang ook hier nadelig werkt, men heeft het schoolfonds reeds te klein, en de gemeente, kas het leergeld, het einde gezegd — met het doel, om andere provinciale besturen te waarschuwen, om niet tot een overrijde invoering van een schoolfonds over te gaan. Deze instelling heeft toch op het papier, dit erkennen wij, veel aanlokkelijks, maar wij schroomen niet, tot de uitvoering aan te gaan, als slot van onze onderzochte gezamen, zoodat te bepalen, hoedanig het schoolfonds, een voorbeeld in Groningen, een Benthé, en het schoolfonds denkt het onderwijze, in plaats van de gemeente, kas het leergeld, voor het schoolfonds, de gemeente, kas het leergeld, onderwijzers tot onbetrouwbare handelingen uit, of brengt hen daarvan onder een harde verdenking, of wordt een bron van onaangenaamheden met de provinciale besturen; 2d. het veroorzaakt een aanhoudende werkzaamheid op de gemeentelijke bureaux en het bezondert het schoolfonds, dat zeld niet.

De Haaksbergen schrijft men aan *de Tijd*: „Jan 18. Lijnde is verleden zaterdag alhier door het gerecht van Glinne, gedurende 6 of 7 uren in het verhoor

genomen geworden. Jan 18. Lijnde zegt zijne verklaring te hebben volgehouden; maar is desmettegenstaande niet gestreest, mijne ik niet begrijp. Laastleden maandag zijn acht personen van Haaksbergen opgeroepen geworden, om te verschijnen voor den regter van instructie te Almelo. Het verhoor van die acht getuigen, waaronder de kapellaan van Haaksbergen, heeft geduurd van 's morgens 10 tot 's avonds 10 ure. Dit verhoor omtrent hoofdzakelijk ingesteld, om te onderzoeken of de heer mr. Reigers aan ter Linde zonde hebben beloofd, dat hij er met een jaar gevangenis zoude afkomen. Het schijnt dus, dat die instructie niet zeer tegen Jan ter Linde, als tegen den heer Reigers wordt ingesteld, hetgeen u zeker bevreemden zal. De heer Reigers loch staat algemeen bekend als een rechtschapen en om zijn karakter boven alle verdiening verheven advocaat, die zich hield met de praktijken, welke de stiptste en nauwgeruste eerlijkheid met volkomen kan-huldigen. Ik meen u dan ook de verzekering te kunnen geven, dat, zoo het mij thans bekend is — en ik ben eenigzins in de gelegenheid, om te weten, wat er in het verhoor is omgegaan — niets ten laste van den heer Reigers is kunnen worden gevonden.” (de Tijd.)

Jugezonden stukken.

De redevoeringen van den hoogleeraar JOHNSTON.

Bij het inzien van den inhoud van het eerste nummer van het dagblad *Overijssel* van dit jaar, trok terstont het artikel: „*Verleeringen van den hoogleeraar JOHNSTON*” onze aandacht, en begonnen wij onze lectuur daarmede, vooronderstellende, van ten minste iets anders, dan louter aanmerkingen, te zullen vinden, die, of geen steek honden, of voor den in ieder geval inderdaad verdienstelijken Britschen hoogleeraar beledigend zijn; en wij voelden ons daarom opgewekt, eenige tegenaanmerkingen openbaar te maken. Zoo begint men, met de waarheid in twijfel te trekken van Zijn Hooggeleerdheid, zoodat het getal van kopieën van zijnen calthechismus. Of dit nu juist 15000 bedraagt, laten ook wij onwetend, — maar kunnen den schrijver der aanmerkingen een exemplaar van den 15den druk verzoeken; en dat dit werkje niet slechts in Engeland, Schotland en Ierland, maar zelfs in Noord-Amerika gebruikt wordt, zoo zal men het wel niet voor overdrijving houden, dat er bij iederen druk 1000 exemplaren opgesteld worden; ons althans kwam zoodanige oplage gering voor. Wat de omwerking van den calthechismus betreft, zoo als die door de Overijsselsche vereeniging bezorgd is, moeten wij zeggen, dat juist daardoor, niet alleen volgens het oordeel van professor JOHNSTON, maar ook van andere bevoegde mannen, op vier oordeel wij weten dat genoemde vereeniging hoogen prijs stelt, — dat, zegge wij, door die omwerking het doel van den schrijver — schoolgebruik, letterlijke inprenting van eenige wetenschappelijke zaken — ten eenemate gemist is. Wij doen gaarne hulde aan de verdiensten van den ongenoemden bewerker van het overzicht der landbouw-scheikunde voor Nederlanders; wij hebben daarin zeer vele belangrijke data gevonden en het is te betreuren, dat het Tijdschrift, dat de opgave van deze opgave moet velen verzoeken, dat in Overijssel, ten minste lander, de zoogenaamde kleine school, een middel is, om de ouders, zoodat zij de straffe van onwetendheid, verplicht, om hunne kinderen te laten gaan, en hun bedrag in dat schoolfonds te betalen, ook wanneer de kinderen niet ter school gaan, want het is de gemeente, kas het leergeld voor de behoeften betaald wordt, zoodat voor hen, die in lagere klassen van het schoolfonds zijn aangeslagen. Doch men niet er uit, dat de dwang ook hier nadelig werkt, men heeft het schoolfonds reeds te klein, en de gemeente, kas het leergeld, het einde gezegd — met het doel, om andere provinciale besturen te waarschuwen, om niet tot een overrijde invoering van een schoolfonds over te gaan. Deze instelling heeft toch op het papier, dit erkennen wij, veel aanlokkelijks, maar wij schroomen niet, tot de uitvoering aan te gaan, als slot van onze onderzochte gezamen, zoodat te bepalen, hoedanig het schoolfonds, een voorbeeld in Groningen, een Benthé, en het schoolfonds denkt het onderwijze, in plaats van de gemeente, kas het leergeld, voor het schoolfonds, de gemeente, kas het leergeld, onderwijzers tot onbetrouwbare handelingen uit, of brengt hen daarvan onder een harde verdenking, of wordt een bron van onaangenaamheden met de provinciale besturen; 2d. het veroorzaakt een aanhoudende werkzaamheid op de gemeentelijke bureaux en het bezondert het schoolfonds, dat zeld niet.

Indien professor JOHNSTON zelf de aanmerkingen op zijne redevoeringen lezen kon, (welke aanmerkingen N.B. op een vlugtig gehoeven verslag ritsen) dan zou hij voorzeker volgaarne erkennen, dat in alle bijzonderheden met onze Nederlandsche thurgingen bekend te zijn. Indien, intusschen, de schrijver der aanmerkingen, zoo als wij, in de gelegenheid geweest was, den beroemden vreemdeling niet alleen zijne openbare redevoeringen te hooren uitdrukken, maar hem ook in bijzondere gezelschappen te ontmoeten, dan zou hij met ons verbond gestaan hebben over de mogelijke van zaken. Dit Zijn Hooggeleerdheid, gedurende een verblijf van een maand, had leeren kunnen en vooral over de praktische opmerkingen, welke hij gemaakt heeft, dat er van de helft voor landbouw te Glinne, en dat de dwang wordt, ligt misschien daarin, dat de school, ook onze inzien, tot heden

niet praestert, wat zij, in evenredigheid harer hulpbronnen en ondersteuning, praesteren kon, waarvan echter de hoofdoorzaak misschien niet zeer ver behoeft te worden gezocht. De school in Zeeland kon eenen vreemdeling bezwaarlijk kennen, daar men er niet alleen in het algemeen weinig van gehoord heeft, maar de beoefenaars en voorstanders van den landbouw in Zeeland er weinig of niets van weten, zoodat die zaak als van geen bijzonder belang kan worden beschouwd. Maar de Maatschappij van Nijverheid? — Ja, zij trekt zich den landbouw aan door het uitschrijven van prijsvragen, door een jaarlijksch verslag, (hetwelk wij helaas van nabij weten, hoe het samengeflants wordt en welk krediet het verdient; maar welk belangrijk nut is er door te weeg gebragt? De schrijver der aanmerkingen zal ons zeer verplichten door ons de daadzaken op te geven. Maar het Nederlandsche landhuishoudkundig (zal wel moeten zijn landhuishoudelijk) congres?

Ofschoon professor JOHNSTON er niet van gewaagd heeft, hebben wij, echter, gegronde redenen om te vooronderstellen, dat Z. H. G. daarvan bewust geweest is, of althans kan geweest zijn; maar dit congres, welks instelling wij luide toegejuicht hebben en op welks herhaling in dit jaar wij ons reeds bij voorraad verhoopen, is, volgens den uitdrukkelijken wil der edele oprichters, juist niet dalgens, wat JOHNSTON wilde. Het is een vriendschappelijke bijeenkomst van beoefenaars van den landbouw en aanverwante wetenschappen, — geen gesloten geheel, geene maatschappij. Het congres heeft geene statuten, geenen regtsreks bepaalden werkring en vooral geene fondsen. Om deze redenen is het congres, hoe hoogst nuttig, belangrijk, aangenaam, — niet hetgeen een algemeene maatschappij zijn kan en behoort te zijn, indien zij het nut voortbrengen zal, hetwelk JOHNSTON en de vermoedelijke oprichters daarvan verwachtten en daarmede bedoelen. Er heeft, tot geruststelling van den aanmerker, tot hertoe geene overrompeling van personen plaats gehad, doordien de aanvankelijk op den 23sten december jl. vastgestelde bijeenkomst, die gewichtige redenen, heeft moeten worden uitgesteld, maar waarschijnlijk in den loop dezer maand zal plaats hebben; en wij kunnen niet ontveinzen een hooge verwachting van die bijeenkomst te hebben, en dat daar hooggeplaatste mannen in den staat, en in de wetenschappen zich die zaak met ijver aantrekken.

De aanmerking op de kennis van den Edimburgschen hoogleeraar van onze gronden en onzen landbouw is hoogst ongepast. Men moet hem hebben gekend, om over de veelheid zijner kennis en de gegrondheid zijner opmerkingen te kunnen oordeelen; en mogt hij al hier of daar eenen bok geschoten hebben, dat is het hem minder kwalijk te nemen dan den Nederlander, dien wij aannemen zouden in het ter onderrijging van den vreemdeling aanbevolen werkje menigen bok niet alleen, maar menige onwaarheid, dan te wijzen. De hoogleeraar heeft zich overigens wyselijk onthouden van in een paar voor de rust in eens vreemde taal uitgesproken redevoeringen regels voor te schrijven, waarnaar men zich bij ontganiingen in het algemeen, veel min onder alle bijzondere omstandigheden zou hebben te gedragen. Wat voorts de ontganiingen der laatste jaren betreft, zij zijn aangenaam, wel is waar; maar wat zijn zij, in vergelijking der 900 duizend bunders, die, volgens de opgave van den heer VAN ASCH VAN WICK, in het jaar 1833 nog moest lagen?

Dat de scheikunde ons op dien weg niet voort helpen zou, getuigt voor de onkunde van den aanmerker in dergelijke zaken, hoewel wij aan den invloed der staatshuiskunde daarop in het minst niet twijlen. Even zoo is het met den hoogleeraar, die de drains. Want ofschoon JOHNSTON zelf uitdrukkelijk seide, dat zij alleen daar aangewend kunnen worden, waar het land winter en zomer 3 voet boven water is, — zoodat hij aan, dat het mogelijk ware, om de verbeterde waterloozingen veranderig te maken, en daar door het drains-stelsel vele gronden tot een driesdubbele waarde gebragt zijn, verdient het, inderdaad, wel een ernstig onderzoek, of zij aanvankelijk niet op vele onzer hooger gelegene gronden met vrucht zouden kunnen worden aangewend, zoo als wij ons daarvan overtuigd houden.

Dat wij van de tot hertoe genomen proeven, niet beoederen veel geene belangrijke uitkomsten verkregen hebben, is waar. Maar dat die, zoodat in de wijze van aanwending gezocht moet worden,

